

Pedagogika Jaroslava Foglara a obecně skautingu

Tomáš Chovanec

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Tomáš Chovanec
Osobní číslo: H138040
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Pedagogika Jaroslava Foglara a obecně skautingu

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na historii volnočasové pedagogiky a skautingu spojené především s Jaroslavem Foglarem;**
- na psychologii dospívající mládeže především ve skautských oddílech;**
- na současnost skautského hnutí a vliv Jaroslava Foglara na vedoucí a členy skautských oddílů.**

Součástí práce bude obsahová analýza knih Jaroslava Foglara.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Foglar, Jaroslav. *Boj o první místo. Ilustroval Břetislav Charwot.* 7. vyd. Praha: Atos, 1990. 112 s. ISBN 80-900085-0-X.

Foglar, Jaroslav. *Dobrodružství v temných uličkách. Ilustroval Marko Čermák.* 1. vyd. Praha: OLYMPIA, 1990. 571 s.

Foglar, Jaroslav. *Historie Svorné sedmy. Ilustroval Břetislav Charwot.* 3. vyd. Praha: Atos, 1990. 88 s. ISBN 80-900085-3-4.

Foglar, Jaroslav. *Poklad černého delfína. Ilustroval Gustav Krum.* 4. vyd. Praha: OLYMPIA, 1996. 150 s. ISBN 80-7033-404-5.

Foglar, Jaroslav. *Rychlé šípy. Ilustroval Jan Fischer. Václav Junek. Bohumír Čermák. Marko Čermák.* 1. úplné knižní vyd. Praha: OLYMPIA, 1998. 339 s. ISBN 80-7033-530-0.

Foglar, Jaroslav. *Tábor smůly. Ilustroval K.T. Neumann.* 4. vyd. Praha: OLYMPIA, 1994. 132 s. ISBN 80-7033-315-4.

Hamanová, Růžena a Dorota Lábusová. *K fenoménu Jaroslav Foglar: sborník příspěvků z konference Fenomén Jaroslav Foglar : Praha, Památník národního písemnictví, 17. září 2007.* Vyd. 1. Praha: Památník národního písemnictví, 2008, 230 s. ISBN 978-80-85085-88-4.

Mikulka, Lumír. *Causa: Jaroslav Foglar.* 1. vyd. Ostrava: Amosium Servis, 1991, 143 s.

Nosek-Windy, Václav. *Jestřábí perutě: povídaní o foglarovkách.* 1. vyd. Praha: Olympia, 1999, 236 s., [8] s. barev. obrazových příloh. ISBN 80-7033-618-8.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Antonín Dolák, Ph.D.

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

4. prosince 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

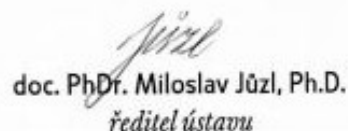
29. dubna 2016

Ve Zlíně dne 4. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.

děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 26. 4. 2016

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce popisuje vliv pedagogických myšlenek Jaroslava Foglara na skautskou mládež prostřednictvím jeho literárních děl a využívá metody kvalitativního výzkumu k průzkumu názorů dnešních mladých lidí.

Definovaná kritéria pro účastníky a výsledky odhalují důležitost osobnosti Jaroslava Foglara pro současné skauty.

Klíčová slova: Jaroslav Foglar, sociální pedagogika, pedagogické ideje, morální hodnoty, historie skautingu, současná skautská mládež, kvalitativní výzkum.

ABSTRACT

This Bachelor's Thesis Describes the Influence of Jaroslav Foglar's pedagogical Ideas on Young Scouts Using the Method of Qualitative Research for Finding out the Point of View of Today's Youth.

Defined Criteria for The Participants in Research and the Results Reveal Importance of Jaroslav Foglar's Personality for Contemporary Scout Youth.

Keywords: Jaroslav Foglar, Social Pedagogy, Pedagogical Ideas, Moral Values, History of Scouting, Contemporary Scout Youth, Qualitative Research.

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu své práce panu PhDr. Mgr. Antonínu Dolákovi, Ph.D. za užitečné rady a trpělivost, které mi poskytl. Také bych rád poděkoval informantům za čas, který věnovali rozhovorům, bez jejich spolupráce by práce nevznikla.

Tomáš Chovanec

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1. ZÁKLADNÍ POJMY SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY	10
1.1 VOLNOČASOVÁ PEDAGOGIKA A ŽIVOTNÍ STYL	12
1.1.1. Zážitková pedagogika	15
1.2. KOMPETENCE PEDAGOGA	16
2. HISTORIE A SOUČASNOST SKAUTINGU A ZÁKLADNÍ HODNOTY SKAUTINGU	18
2.1 HODNOTY SKAUTINGU	23
3. JAROSLAV FOGLAR	25
3.1 JAROSLAV FOGLAR SPISOVATEL.....	28
3.1.1. Stěžejní díla	30
3.1.2. Literární kritika Jaroslava Foglara	36
3.2 JAROSLAV FOGLAR SKAUTSKÝ VEDOUČÍ.....	37
3.3 JAROSLAV FOGLAR PEDAGOG.....	38
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
4. METODOLOGIE VÝZKUMU	41
4.1 VÝZKUMNÝ CÍL	41
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	41
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	42
4.4 METODA SBĚRU DAT	44
4.5 VSTUP DO TERÉNU.....	44
4.6 METODA ANALÝZY DAT	45
5. VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A DISKUZE	46
5.1 JAROSLAV FOGLAR	46
5.2 SKAUT.....	48
5.3 VZTAH K MORÁLNÍM HODNOTÁM.....	49
5.4 DISKUZE.....	51
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
SEZNAM TABULEK	58
SEZNAM PŘÍLOH	59

ÚVOD

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V průběhu zpracování bakalářské práce vyplynulo částečné odchýlení od oficiálního zadání. Zvolená koncepce více zohledňuje název práce, studovaný obor a empirický cíl.

V teoretické části se zabývám základními pojmy sociální pedagogiky. Zaměřuji se na vymezení zdravého životního stylu ve spojení s volnočasovou a zážitkovou pedagogikou. Dále se zabývám motivací a kompetencemi pedagoga.

V druhé části této práce popisuji historii, současnost a základní hodnoty skautingu.

Ve třetí části se zaměřuji na osobní život Jaroslava Foglara. Tato práce poskytuje stručný přehled jeho literární tvorby. Objeví se zde také některé soudobé kritické názory na jeho činnost. Dále se zabývám pohledem na jeho život spojený se skautingem a jeho pedagogické myšlenky.

V praktické části popisuji fáze výzkumu a prezentuji výsledky šetření. Používám jinou metodu sběru dat, než je uvedeno v oficiálním zadání bakalářské práce. Tato metoda vyplynula v průběhu zpracování výsledků výzkumného šetření a lépe zohledňuje empirický cíl práce.

Empirickým cílem této práce je zjistit a popsat pomocí kvalitativního výzkumu zda pedagogické myšlenky Jaroslava Foglara mají stále vliv na současnou skautskou mládež.

V této práci jsem čerpal z literatury autorů, kteří se dlouhodobě zabývají oblastí sociální pedagogiky a pedagogiky volného času. Někteří čerpají i z myšlenek Jaroslava Foglara.

Toto téma je pro mě zajímavé, neboť jsem v mladším věku četl Foglarovy romány. Už tehdy jsem byl jimi fascinován a ovlivnily mě.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. ZÁKLADNÍ POJMY SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY

Sociální pedagogika není v České republice ani ve světě přesně definována. Záleží na konkrétním autorovi, jak ji definuje. Sociální pedagogika v České republice vychází z německé, slovenské a polské sociální pedagogiky. Sociální pedagogika čerpá z poznatků vědních oborů jako je filozofie, sociologie, obecná pedagogika, psychologie, teorie výchovy, právo a z dalších vědních disciplín.

Sociální pedagogika posuzuje působení výchovy na celé sociální skupiny. Popisuje a hodnotí podmínky výchovy v institucích, jako jsou střediska volného času, SOS vesničky, dětské domovy, různé zájmové spolky. Vnímá roli rodiny jako významného činitele výchovy. Reflektuje potřebu pomoci těm, kteří mají sociální problém, jako jsou nezaměstnaní, závislí na návykových látkách, zdravotně postižení a různě jinak diskriminované části populace. Zdůrazňuje potřebu vyvážené výchovy nepřiliš volné ale i nepřiliš striktní. Kraus (2008).

Existuje mnoho dalších definic, záleží na tom, jestli se preferuje teoretická nebo praktická část vědního oboru a na kulturních podmínkách země.

Sociální pedagogika má nejednoznačný předmět, ale má dvě základní funkce preventivní a terapeutickou.

Oblast prevence souvisí s rozvojem psychologie, se změnami společenského a kulturního prostředí, ve kterém existuje sociální pedagogika jako obor. Druhou částí sociální pedagogiky je oblast kompenzace sociálních problémů. Tato část sociální pedagogiky se snaží kompenzovat nedostatky způsobené vlivem vnějšího prostředí. Oblastí zájmu jsou trestání, nepřizpůsobiví, zdravotně postižení, nezaměstnaní a další. Kraus (2008).

Důležitou součástí každé vědní disciplíny jsou metody, které v dané disciplíně používáme. V disciplíně sociální pedagogiky používáme různé metody práce. Sociální pedagogika může používat metodu spočívající ve výměně nevhodných podnětů prostředí. Je nutné nabízet různé typy podnětů. Musí dojít k zajištění jistoty a bezpečí. Dále je potřeba zjišťovat životní styl jednotlivce a jeho hierarchii hodnot a jeho závislost na hodnotách života jiných lidí. Je také nutné specifikovat sebeuspokojující potřeby a je nezbytné brát na ně zřetel při sociálně pedagogické práci. Je dobré vědět, že každý sociální problém má dočasnou platnost, ale málokterý člověk tuto dočasnost vidí. Pro člověka je prospěšné, aby práce či studium bylo koníčkem, pokud není, je nutné, aby se potřeby uspokojily v zájmové činnosti.

Při výchovných a sociálních situacích, ve kterých se nachází klient, je vhodné pouze nabízet možnosti, ale nenutit do odborníkem vybraného řešení.

V sociální pedagogické práci můžeme také použít metody předcházející sociálně patologickým jevům. Jsou jiné při každém druhu a zaměřují se na co nejširší část populace a využívají se při nich různé volnočasové a vzdělávací aktivity. Tyto metody se mohou také zaměřit na rizikovou populaci, která nemusí mít zkušenosti se sociálně patologickým jevem. Nebo sociální pedagogové mohou pracovat s člověkem, který už zkušenosti má a mohl si projít nějakou formou trestu za tento společensky nevhodný přečin. Sociální pedagog může také poskytovat rady ve spolupráci s dalšími odborníky např. psychologem, právníkem. Sociální pedagog může používat metody zpětné vazby, např. hospitace, kdy se vyhodnotí jiným odborníkem daný postup. Lze také uplatnit výjimečný zásah, který má zabránit sociálního problému při selhání všech ostatních způsobů řešení. Bakošová (2008).

Sociální pedagogika se také mimo jiné zabývá působením výchovy a prostředí na člověka. Podle definice prostředí Wroczynecki (1968, s.72-73) „Prostředí jsou složky obklopující jedince, které účinkují jako systém podnětů a vyvolávají určité psychické reakce.“

Výchova podle Bakošové (2008, s.51) „ Výchova je záměrné působení na procesy učení a socializace s cílem přeměnit, přetvořit člověka.“ Výchova cílí především na vytvoření základních morálních hodnot člověka a chování se podle nich. Dnešní děti a mládež přesto, že jsou vzdělání s využitím moderních trendů, často neví jak toto vzdělání použít a chybí jim morální hodnoty. Bakošová (2008).

1.1 Volnočasová pedagogika a životní styl

V této práci zastávám názor, že by výchova dětí a mládeže, zvláště pak výchova ve skautských oddílech, měla vést ke zdravému životnímu stylu a empatickému chování lidí mezi sebou. Proto se v této kapitole budu zabývat vztahy životního stylu a volnočasové pedagogiky. Volnočasová pedagogika je důležitou součástí sociální pedagogiky. Životní styl je soubor názorů, postojů a temperamentových vlastností a návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého individuálně specifické. (Mohal, 1992, s.71 in Bohuslav Kraus, 2001). Existuje mnoho životních stylů. Souvisí to s psychickým stavem osobnosti, se sociálním prostředím, věkem, zdravotním stavem apod.

V současnosti je velmi populární výchova ke zdravému životnímu stylu. Je to reakce na nárůst výskytu civilizačních chorob a mnoho dalších negativních faktorů jako je např. zhoršené životní prostředí, zrychlený životní rytmus. Zdravým životním stylem se rozumí poměr mezi pracovním zatížením, volným časem, bděním a spánkem. Je nutné strávit během dne alespoň půl hodiny aktivním pohybem a zařadit také kulturní aktivity a obohatit tak prožívání života. Je potřeba dodržovat životosprávu, jíst 5 x denně, pít po malých dávkách ovocné a zelené čaje, vodu a jiné vhodné nápoje. Je nutné provádět různorodé činnosti podle převažující činnosti mladých lidí. Pokud převažuje duševní činnost jako studium je potřeba ve volném čase kompenzovat fyzickou aktivitou. Naopak při fyzické zátěži se věnovat více duševnímu a kulturnímu vyžití. Toto přispívá k duševní pohodě. Čeledová, Čevela (2010); Žumárová in Kraus (2001).

K uplatňování zásad zdravého životního stylu je nejvhodnější volný čas. Smysluplným využíváním volného času především dětí a mládeže se zabývá pedagogika volného času. Volný čas je chápán jako čas, v němž jednotlivec na základě svého svobodného rozhodnutí vlastních zájmů, pocitů a nálad volí činnost, které se bude věnovat. Součástí volného času nejsou biologické potřeby člověka, spánek, hygiena, zdravotní péče. U dětí sem nepatří školní příprava a další studijní povinnosti. Povinnosti spojené s údržbou a úklidem domu nebo bytu a povinnosti rodinného života také nejsou volným časem. Činnosti ve volném čase jsou takové, které jsou nenucené. Jsou to například oblíbené sportovní činnosti, četba knih, sledování televize nebo nějakého zajímavého filmu, návštěva divadla, koncertu, výstavy, sportovního utkání. Patří sem také trávení volného času ve skautském oddíle.

Samotná rodina nemůže saturovat potřebu trávení volného času s vrstevníky, a proto je důležité navštěvovat různé zájmové útvary mládeže, kde dochází k těmto sociálním kontaktům. Kvalitní trávení volného času u dětí a mládeže je významným primárně preventivním faktorem pro potlačování společensky nežádoucích jevů. Je to důležité v období adolescence, kdy se vytváří morální hodnoty jedince. Nedostatečně podnětné a pestré trávení volného času dětí a mládeže může být podnětem k využívání volného času společensky nevhodným způsobem. Společnost by měla znát jak děti a mládež tráví volný čas. Je to důležité z hlediska studijních a budoucích pracovních výkonů a celkové psychické pohody.

Výchova mimo vyučování probíhá pomocí subjektů zabývajících se volnočasovými aktivitami dětí a mládeže. Jsou vedeni lektory s patřičným proškolením. Často jsou pořádány mimo objekt školy a mimo prostředí rodiny. Lze jmenovat centra volného času, zájmové kroužky. Pořádáním těchto aktivit se zabývá mnoho spolků. Výchova v institucích, které se zabývají trávením volného času, uplatňuje funkci výchovnou, zdravotní a sociální. Na výchovné funkci se podílejí instituce, které se zaměřují na trávení volného času. Utvářejí svůj program na základě zájmů a potřeb dětí s přihlédnutím na vytváření morálních postojů a hodnot. Tyto činnosti volnočasových aktivit musí být pestré a podnětné. Zdravotní funkce institucí zabývajících se volnočasovými aktivitami dětí a mládeže je především v tom, že spoluvytváří rytmus dne tak, aby pomáhal tvořit zdravý životní styl. Sociální funkce spočívá v tom, že pomáhají potlačovat sociální nerovnost mezi rodinami a ke každému by se mělo přistupovat stejně.

Volnočasová pedagogika může obsahovat činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové a humanitární. Pro účely této práce se zaměříme na zájmové činnosti. Zájmové činnosti jsou důležité pro orientaci v morálních hodnotách člověka, spoluvytváří životní styl. Ideálem výchovy člověka je osoba s velkým počtem zájmů, ale s jedním hlavním zájmem. Tímto dobrá výchova mimo vyučování přispívá k správnému životnímu stylu. U dětí skauting rozvíjí potřebu se umět o sebe postarat sám bez pomoci rodičů přiměřeně vzhledem k věku a schopnostem, vědomostem a dovednostem.

Volnočasová pedagogika by měla usilovat o to, pomoci jedinci zapojit se do společnosti a poskytnout mu bezpečné místo pro začlenění se do společnosti. Vždy vychází ze snahy o pozitivní rozvoj a z cílů společnosti. Kvalita společnosti se také pozná podle toho kolik finančních prostředků dá do výchovy svých dětí včetně výchovy ve volném čase. Odpočatý dospělý člověk i dítě podává lepší pracovní nebo studijní výkon. Pávková, et al. (2002); Spousta in Čech (2007).

1.1.1. Zážiteková pedagogika

V zážitkové pedagogice existuje několik myšlenkových proudů, které mají svébytný přístup k zážitkové pedagogice. Liší se především díky kulturnímu kontextu jednotlivých zemí. Existuje německý, britský, americký, severský a český myšlenkový proud.

Český myšlenkový proud je velmi svébytný díky okolnostem dřívějšího uzavření země a omezení vnějších vlivů na základě politického kontextu. Způsob výchovy mládeže v České republice i dříve v Československu má co říct i ve světovém kontextu. V České republice se často používají metody a dlouhodobě se rozvíjejí metody zaměřené na trávení volného času především v přírodě a hraní her v přírodě.

Dobrý program zážitkové pedagogiky by měl být postaven například na těchto aspektech kvality. Úloha by měla odpovídat věkovému složení, dovednostem, schopnostem a vědomostem účastníků. Účastník by měl vědět, proč činnost dělá. Dosažení úkolu je možno dosáhnout mnoha postupy. Účastník je schopen si vybavit pocity vyvolané aktivitou. Touto aktivitou pouze podněcujeme další zájem. Hanuš (2009).

V zážitkové pedagogice existují například tyto druhy akcí, které vycházejí především ze zahraničních zkušeností. Fun/ Even je speciální zaměření na zprostředkování nestandardních zážitků, pomáhajících k zlepšení sociálních interakcí se skupinou. Teamspirir se zabývá motivací zaměřený na zážitek sdílený se skupinou. Jedná se například o různé adrenalinové sporty. Teambuilding posiluje schopnosti a dovednosti jednotlivců v koordinaci se skupinou. Jedná se o speciální programy určené především pro pracovní kolektivy.

1.2. Kompetence pedagoga

Esenciální roli v kompetencích pedagoga hraje jeho motivace, se kterou vše dělá. Pelánek (2008) ve své publikaci uvádí jako příklad motivace samotnou tvořivou činnost, zájem o účastníky a o vývoj jejich schopností a dovedností. Zmiňuje však, že velký význam má i sociální interakce s ostatními účastníky nebo touha po sebezdokonalování. Kromě motivace by měl mít každý pedagog osobnostní a pracovní předpoklady.

Navrátil a Mattioli (2011) uvádějí jako základní předpoklady pro pedagogickou činnost znalost postojů, hodnot a zájmů dětí a mládeže. Význam těchto aspektů osobnosti spočívá v jejich znalosti. Projevují se ve vztazích s okolím, což je důležité obzvláště v období adolescence. Podstatnou roli hraje také osobnostní vzor, proto je dobré, aby pedagog tímto vzorem byl. Štěpánková in Smékal (2002).

Velice silným faktorem jsou rodiče. Jejich styl výchovy může vést ke společensky nevhodným jevům. Matějček a Dytrych (1997) popisují následky špatné výchovy. U příliš striktní výchovy může docházet ke stresu a tím se mohou somatizovat zdravotní problémy. U dalšího typu dětí a mládeže může vyvolávat přísná výchova negaci nebo tendenci k nepoctivému a nemorálnímu chování. Výchova příliš volná vede k tomu, že se nemohou rozhodnout a tápou, protože mají mnoho možností, ale málo zkušeností k správnému výběru.

Spojujícím prostředkem mezi lidmi je komunikace. Ovládnutí této dovednosti umožňuje pedagogovi vhodně komunikovat s rodiči, dětmi i kolegy. Musí umět komunikovat na odborné i laické bázi. Soják například ještě popisuje přednosti znalostí vlastních silných a slabých stránek, přičemž za důležité považuje dovednost umět zhodnotit nezaujatě sám sebe. Ve školách především na vyšších stupních hrozí možnost vzniku rizikového chování. Nešpor (2001) vysvětluje, jak je nezbytné, aby rodiče i pedagog znali rizikové faktory, které se týkají především vzniku různých druhů závislostí. Za významné tento autor považuje předávání informací a umění mluvit o škodlivosti návykových látek. Obecně v prostředí škol se může vyskytovat velké množství různých sociálně patologických jevů.

K této problematice se vyjadřuje mnoho autorů. Např. Pokorný, Telcová a Tomko (2003). Ti se zaměřují ve své publikaci na škodlivé účinky těchto patologických jevů a na jejich předcházení.

Existuje ještě více způsobů, podle kterých se dají charakterizovat kompetence pedagoga. Důležitá je kompetence pracovní. To zahrnuje například kompetenci k vedení kolektivu, což předpokládá zvládnutí základů ekonomiky, občanského a správního práva. Hanuš (2009); Procházka (2012).

2. HISTORIE A SOUČASNOST SKAUTINGU A ZÁKLADNÍ HODNOTY SKAUTINGU

Skautská výchova čerpá ze starého antického Řecka v pojmu kalokagathia. Spisovatel François Rabelais uznával jako zdroj poznávání fyzickou práci, základy tělesné výchovy a návrat k přírodě. O potřebě tělesné výchovy se zmiňuje i Jan Ámos Komenský ve spisu Orbis Pictus. Jean-Jacques Rousseau, Johann Heinrich Pestalozzi, Johann Bernhard Basedow spolu s Janem Ámosem Komenským jsou ideoví předchůdci skautingu.

Z postupů Jana Ámose Komenského velmi často vychází alternativní školství. Tyto zásady jsou- především učitel je pouze průvodcem učení, ne ten co určuje, co se bude učit. Je kladen důraz na dovednosti a snaží se pochopit, na jaký druh činnosti má mít talent a tyto činnosti podporovat. Ale současně musí mít přiměřené nároky na žáka. Je kladen důraz na celostní pochopení jevů.

Jean-Jacques Rousseau přišel s konceptem přirozené výchovy v románu Emil čili o vychovávání. V tomto díle spisovatel říká, že jakákoli výchova může jenom člověku dát jenom špatné vlastnosti a je lepší ponechat maximálně přirozené prostředí. Vzorem chování by mělo být malé dítě samotné. Ale toto jsou rozporuplné myšlenky.

Johann Heinrich Pestalozzi byl praktickým sociálním pedagogem, významnou částí jeho výchovy byla fyzická práce. Svojí pedagogickou činností se snažil omezit sociální problémy dětí, ale jeho myšlenka byla především z finančních důvodů neproveditelná. Inspiroval se románem Emil čili o vychovávání od Rousseaua.

Johann Bernhard Basedow měl jako první myšlenku založit táboření dětí a mládeže. Daniel Carter Beard založil jako první předchůdce skautského oddílu – Synové Daniela Boona. Byl inspirován tábory křesťanského hnutí YMCA, kde byl kladen důraz na ochranu přírody, sociální začlenění znevýhodněných skupin do společnosti a na morální hodnoty.

Mezi další významné postavy zakladatelů skautingu patří Ernest Thompson Seton a Robert Baden-Powell, kteří začali tím, že koupili chatu v lese a pořádali zde tábory, o které byl velký zájem. Uměli se vžít do myšlení mladých lidí a vytvářeli pro ně užitečné programy. Tyto tábory byly základem pro založení Woodcraft Indians.

Spolupráce Setona a Powella byla ukončena z důvodů nestejného názoru na výchovu mládeže. Skautská výchova v pojetí Powella byla vytvořena především pro vojenské účely. Principy popsal v příručce *Aids to scouting* z roku 1908. Hnutí bylo velmi úspěšné, během jednoho roku se přihlásilo sto tisíc členů v Anglii. Ohlasy byly příznivé po celém světě. V Rakousku-Uhersku byla tato příručka zařazena do školních osnov středních škol pro tělocvik a hry.

Za zakladatele skautingu v českých zemích je považován Antonín Benjamin Svojsík. V roce 1911 se setkal s Powellem, navštívil tábory skautů a byl velmi nadšen tímto pojetím výchovy a snažil se o založení podobné organizace v českých zemích. V roce 1912 založil Miloš Seifert a M. Maixner organizaci *Děti Živěny*. Zde bylo čerpáno více z myšlenek Setona.

Junák - Český skaut byl založen jako spolek v roce 1914. Prvním předsedou byl Čeněk Klika, ženy se také podílely na vedení spolku. V roce 1915 byl založen dívčí odbor při spolku Junák- Český skaut. Předsedkyní se stala Anna Berkovcová. V průběhu první světové války byla upřednostňována charitativní činnost skautů.

Po vzniku Československé republiky nastala potřeba vytvořit nový spolek, jehož hodnoty se přizpůsobí novému společenskému zřízení. 7. července 1919 byl založen Svaz Junáku – skautů RČS. Za náčelníka byl zvolen Antonín Benjamin Svojsík.

Na Slovensku vznikla skautská organizace v Žilíně a dalších velkých městech a členové byli především studenti středních škol. Byla snaha propojit Svaz Junáku-skautů RPČ se Sokolem vzhledem k příbuznosti hodnot těchto hnutí. V roce 1920 vydal Sokol knihu autorů A.B. Svojsíka a Jana Nováka *Základové skautingu*. Avšak vzhledem ke konkurenci skautingu, kterou považovalo sokolské hnutí za nežádoucí, začal odklon od myšlenek propojování těchto organizací.

První významnou akcí pořádanou Svazem Junáků a skautů RČS byly národní skautské slavnosti v roce 1922 v Praze. V dvacátých až třicátých letech dvacátého století dochází k výraznému rozmachu skautského hnutí v Československu, které se stává významným centrem skautingu. Junák – Český skaut se stal významnou organizací pro děti a mládež i s politickou podporou tehdejších státních představitelů. Tuto podporu také dokazuje, že R. Baden Powell obdržel státní vyznamenání Československé republiky řád Bílého lva I. třídy.

Ve třicátých letech dvacátého století vlivem zhoršující se politické situace především v zahraničí před vypuknutím druhé světové války dochází k omezování skautské činnosti. Začátkem roku 1939 v Československé republice vzniká organizace Junák ústředí skautské výchovy, která sdružuje všechny dosavadní skautské organizace do jedné. Po okupaci Československa se skautům situace velmi zkomplikovala. 28. října 1940 nařídil K.H. Frank rozpuštění Junáka a Sdružení přátel Junáka.

Členové skautských oddílů byli velmi perzekuováni a nasazováni na nucené práce do Třetí říše. Přesto organizace úplně nezanikla, velmi často se začleňovali do klubu českých turistů. Koncem druhé světové války se skauti znovu angažovali k nové činnosti a hlásilo se k nim velké množství mladých lidí.

Po skončení druhé světové války a po posílení a nástupu komunistické moci v Československu docházelo k ideologickému překrucování myšlenek původního skautského hnutí.

Po únoru 1948 byla tělovýchova a mimoškolní výchova mládeže sjednocena do organizace SČM – Svaz české mládeže. Tento proces proběhl obdobně na Slovensku.

Pracovníkům Junáku bylo vytýkáno, že mládeži nerozumí, že neví jak přistupovat k dnešní mládeži a později byli činovníci označeni za nepřátele lidově demokratického zřízení. Vznikla náhražka skautských družin politicky angažovaný Pionýr.

Ti, kteří se s tímto vývojem nesmířili, odešli do zahraničí a pracovali v exilovém skautském hnutí.

Po uvolnění politických poměrů v druhé polovině šedesátých let dvacátého století se objevují myšlenky na obnovení Skautů. V dubnu 1968 se obnovila činnost všech okresních a krajských organizací Junáka. Symbolem skautů byla zelená košile, v té se účastnili poprvé v historii prvomájových průvodů. Na třetím Junáckém sněmu v tomto roce byly přijaty nové stanovy. Avšak již v roce 1970 byla tato činnost opět nuceně zastavena z politických důvodů.

Na začátku sedmdesátých let dvacátého století byli skauti nuceni přecházet do pionýrských organizací i s velkou částí původně skautského majetku. Do Pionýru přicházeli i přední činovníci skautské organizace. Pionýrské organizace se ideologicky opíraly o učení marxismu a leninismu, ale mnoho praktické tábornické činnosti vycházelo z tradic. Někteří skauti přecházeli do turistických oddílů mládeže, kde nebyl takový nátlak na ideologizaci výchovy.

Po okupaci Československa v roce 1968 dochází k velké emigraci z politických důvodů, to se týkalo také velkého počtu skautů, kteří přešli také do exilu a pokračovali v této činnosti ve svobodném světě.

Český a slovenský exilový skauting nebyl v Evropě centrálně řízen až do poloviny sedmdesátých let dvacátého století, kdy vznikla organizace Český a slovenský skauting v Evropě. Skautským náčelníkem byl Velen Fanderlik. Na to navazovala tradice setkávání skautů s názvem Velesezení.

Část skautů, kteří neodešli do exilu, ale nesmířili se s ideologizací a sloučením skautského hnutí s Pionýrem, pracovali v ilegality na protistátní činnosti, která byla propojena i s církví.

V polovině osmdesátých let dvacátého století v souvislosti s perestrojkou a glasností a uvolněním politických poměrů nastalo mírné zlepšení v možnostech setkávání mládeže s myšlenkou skautingu.

V roce 1986 vychází v exilovém nakladatelství v Kolíně nad Rýnem kniha Jaroslava Foglara Tajemství Velkého Vonta. Dále vychází metodické příručky Miloše Zapletala, významného skauta, který se podílel na vydání Sebraných spisů Jaroslava Foglara.

V roce 1989 se velmi výrazně připojila k revolučním událostem skautská skupina a připravila scénář obnovy Junáka, který vyvrcholil sjezdem 4. Junáckého sněmu v Praze v květnu 1990.

Po změně politických poměrů v roce 1990 došlo v Singapuru k tomu, že skautky byly znovu přijaty do světové asociace WAGGGS a následně v Paříži byl Junák opět přijat do WOS a to s velkým ohlasem.

V roce 1991 se po čtyřiceti letech účastní šest skautů z Československa Jamboree v Jižní Koreji. V tomto roce byla přijata československá sekce Oldskautů do IFOFSAG.

V roce 1992 byla v Praze pořádána Evropská konference katolických skautů, což byla velká událost pro zdejší skauty.

Po rozpadu Československa bylo nutné znovu o členství ve skautských organizacích WAGGGS a WOSM požádat a Česká republika byla přijata v roce 1996.

Od obnovení členství se skauti z naší republiky již pravidelně zúčastňují všech mezinárodních setkání, táborů a konferencí v celosvětovém měřítku. V roce 2005 přijali zásady pro skauting 21.století tzv. Chartu českého skautingu 2005. Na tomto základě vznikl Nový výchovný program, který zapracovává tyto zásady. Skauti pořádají a účastní se vzdělávacích programů, tak aby zaujali nastupující generaci mládeže. Kasper (2008); Lom (1990); Svoboda (1995); Šantora (2012).

2.1 Hodnoty skautingu

Oddíly skautů a vodních skautů jsou členy spolku Junák- český skaut, který pokračuje v tradicích a má za cíl propagovat a žít dle postupů, které vytvořili Robert Baden Powell a Antonín Benjamin Svojsík.

Junák – český skaut je členem World Association of Girls Guides and Girl Scouts (WAGGGS), World Organization of the Scout Movement (WOSM) a International Scout and Guide Fellowship (ISGF).

Ve skautské výchově má důležité postavení vztah k náboženským otázkám a hledání smyslu života v duchovní oblasti. Zdůrazňuje se zde sounáležitost mezi národy, potřeba celosvětového míru, zdravá úcta k zemi původu a k přírodním hodnotám. Uznání těchto hodnot vede k rozvoji osobnosti člověka.

Skauti v rámci zahájení své činnosti ve skautském hnutí skládají skautský slib, ve kterém slibují, že se budou chovat podle uvedených zásad. Tyto zásady jsou transformovány také do skautského zákona, který má 10 částí a popisuje chování správného skauta dle uvedených pravidel.

Program skautských skupin v současnosti je přizpůsoben dnešním dětem. Je kladen důraz na hry a aktivní trávení volného času ještě více než v minulosti. Mohou například tvořivě psát, hrát na různé hudební nástroje, seznámit se s fungováním moderních navigačních technologií, mohou se naučit základním činnostem spojených s péčí o domácnost hravou formou. Toto vše se mohou naučit v oddílech, které jsou chlapecké, dívčí nebo smíšené. Chlapci a dívky mají většinou program oddělený, ale mohou spolu spolupracovat. V dnešní době oproti minulosti je větší podpora začleňování dětí se specifickými potřebami. Důležité je, aby vztah mezi všemi dětmi a vedoucími byl přínosný. Program vodních skautů je obdobný, ale je zaměřený na oblast výcviku pohybu ve vodním prostředí a v jeho blízkosti.

Program probíhá v družinách, což jsou malé sociální skupiny, které se dělí podle věku na Benjamínci 5 – 7 let, Vlčata, světlušky 8 – 10 let, Skauti, skautky 11- 14 let roveři, rangers 15 +, dobrovolníci 18 + .

Oblečení skautů je specificky dané. Základní součástí kroje je béžová košile a šátek. Šátek je tvaru rovnoramenného trojúhelníku, který se dělí podle barev, které symbolizují příslušnost k družinám rozdělených podle věku. Existují dvě možnosti oblečení. Jedno na běžné činnosti a jedno na slavnostní účely.

Skauti mají také svůj znak se symbolem lilie, trojlístku na štítě a psa. Autorem návrhu je malíř Mikoláš Aleš.

Skauti se často účastní výletů. Jednou měsíčně spolu tráví víkend s přespáním na skautských základnách. Zde vedoucí spolu s družinou vytvářejí zajímavý program. V zimě většinou probíhají jednodenní výlety.

Vrcholem programu skautů jsou letní tábory, obvykle čtrnáctidenní. Probíhá zde intenzivní program k poznání mezi sebou a vedoucími. Nocuje se ve stanu, což je zajímavé pro nováčky, kteří toto většinou ještě nezažili. Denní program má určený řád, při tvorbě programu je kladen důraz na soulad členů skautského oddílu s přírodou, na sportovní vyžití a na spolupráci mezi sebou.

Za kvalitní výchovu podle skautských hodnot je odpovědný vedoucí, toto je v kompetenci vedení Junáka a rodiče mají možnost se s nimi potkat a probrat specifika svého dítěte. Členem se stává pouze ten, kdo je ztotožněn se zásadami tohoto hnutí.

3. JAROSLAV FOGLAR

Jaroslav Foglar se narodil 6. července 1907 v pražském Podskalí v Benátské ulici. Rodina se odstěhovala do Předlic u Ústí nad Labem, vzhledem k pracovním povinnostem otce. Ten však za čtyři roky zemřel na srdeční chorobu vlivem chyby lékaře. Matka se i se svými dvěma syny vrátila zpět do Prahy. Zde si pořídila malý obchod, který jim zajistil skromnou obživu.

Ve 13 letech se Jaroslav Foglar vydal do Švýcarska na cestu organizovanou Československým červeným křížem. Zde se poprvé setkává se skautským prostředím, které ho později učarovalo. Po návratu se i se svým kamarádem Mirkem Stieblingem přihlásil do skautského oddílu, chtěli se dostat do skupiny skautů odjíždějících do Anglie, toto se jim nepodařilo z finančních důvodů. Přesto nadále zůstal činný v klubu skautů.

Vzhledem k dlouhodobé nemoci ho matka nechtěla pouštět do skautských oddílů, což velmi těžce nesl. Po uzdravení se stal členem 48. klubu old skautů Jestřábů. Tento návrat definitivně způsobil, že ho práce s mládeží ve skautských oddílech naplňuje. Stává se zástupcem a později vedoucím 34. oddílu. Práci s mládeží věnuje všechnen volný čas.

Ukončil studium obchodní školy v roce 1924 a snažil se uplatnit své vzdělání. Začal pracovat ve společnosti Wys Muller et. Co. Společnost zajišťovala spolehlivost obchodníků spolupracujících s jejich klienty. Toto zaměstnání brzy opustil a stal se úředníkem velkoobchodu s papírovým zbožím. V této práci byl spokojen a vykonával ji na plný úvazek do doby, než se stal redaktorem a spisovatelem.

V roce 1933 získal první cenu v soutěži o nejlepší knihu pro mládež *Přístav volá* z nakladatelství Melantrich. V tomto roce vyšla také kniha *Hoši od bobří řeky*, která později vychází na pokračování jako příloha časopisů pro mládež. Toto bylo velmi populární.

Jaroslav Foglar se stal jednou z osobností stojící u zrodu časopisu *Malý hlasatel* v roce 1935, který byl později přejmenován a obsahově upraven na *Mladý hlasatel*. Nebyl ale přijat do redakce časopisu, ale jen do propagace nakladatelství, což bral jako velkou křivdu. Do časopisu pouze přispíval. Na popud Jaroslava Foglara vznikaly čtenářské kluby, které prováděly činnost inspirovanou časopisem *Mladý hlasatel*. Tato činnost musela skončit se zákazem vydávání časopisu v roce 1941 nacistickými úřady.

Jaroslav Foglar ale pokračuje ve své práci a podílí se svojí invencí na přípravě časopisu Správný kluk. Tato jeho výchovná publikační činnost neodpovídá cílům nacistických úřadů, a proto dochází k zákazu činnosti.

Jako mnoho dalších skautských vedoucích a členů klubů se schovali pod hlavičkou Klubu českých turistů, kde pracovali v ilegalitě. Tímto způsobem se jemu a čtenářským klubům podařilo přečkat tuto nelehkou dobu nacistického útlaku. Na podzim roku 1945 je vydáno nové číslo časopisu Junák a Jaroslav Foglar mohl pokračovat v redakční činnosti. Po neshodách s vedením přešel do vedení časopisu Vpřed. V roce 1947 došlo k vydání jedné z nejznámějších knih Záhada hlavolamu.

V nastupující další diktatuře, tentokrát komunistické, dochází k zákazům činnosti skautských pracovníků a zákazům publikací tohoto zaměření. V létě 1948 vyšlo poslední číslo časopisu Vpřed a došlo k sloučení s časopisem Junák s novým názvem Junáci, vpřed! Jaroslav Foglar musel odejít z redakce a věnoval se aktivitám ve svém klubu Hoši od Bobří řeky. Jeho činnost výchovná i publikační byla zakázána. Dochází ke sledování státní tajnou bezpečností. Je tlačen ke spolupráci, ale nikdy nebyla věrohodně prokázána.

Od druhé poloviny padesátých let dvacátého století dochází k mírnému uvolnění politické situace. Jaroslav Foglar se stává kandidátem na člena československého svazu spisovatelů, právoplatným členem je pak v roce 1965. V této době mu vyšla kniha Tajemná Řásnovka a vycházejí mu i knihy v zahraničí, kde jsou velmi úspěšné.

V roce 1968 vlivem uvolněných politických poměrů v socialistickém Československu mu bylo nabídnuto místo ve vedení obnoveného časopisu Junák. Jeho knihy Záhada hlavolamu a Stínadla se bouří byly zfilmovány.

V sedmdesátých letech dvacátého století došlo opět ke změně politiky KSČ a k utužení cenzury. Pedagogická a publikační činnost Jaroslava Foglara byla výrazně omezena, publikuje pouze několik málo povídek, některé v časopise ABC.

Teprve počátkem osmdesátých let dvacátého století se objevuje jako jeden z autorů sloupků v časopise Rodina. V této době dokončuje knihu Tajemství Velkého Vonta, která však nesměla být vydána a vyšla jen v exilovém nakladatelství.

Koncem osmdesátých let dvacátého století ve spolupráci s přáteli a především Dr. Jaroslavem Hanzlem se začíná znovu podílet na přednáškách v rámci kompozičních pořadů, kde se setkává se svými příznivci z řad čtenářů, pedagogů a psychologů. Dále vychází v reedici kniha Hoši od Bobří řeky a v průběhu roku 1989 třetí díl trilogie Tajemství Velkého Vonta.

Po společenských změnách po roce 1989 vychází Foglarovi kniha Dobrodružství v temných uličkách, která je vlastně spojením knih Záhada hlavolamu, Stínadla se bouří a Tajemství Velkého Vonta. Jaroslav Foglar slibuje napsat další čtvrtý díl, avšak vzhledem k jeho věku a zdravotním problémům se to již nepodařilo.

V roce 1990 vzniklo Sdružení přátel Jaroslava Foglara. Je to jediná organizace, která sdružuje dětské kluby bez dospělého vedoucího, soustřeďují materiály v souvislosti s životem, dílem a odkazem Jaroslava Foglara.

V roce 1992 byl Jaroslav Foglar fyzicky napaden, ale byl zachráněn sousedy, přesto ho to velmi poznamenalo a byl touto situací šokován. Na základě této události začalo Sdružení přátel Jaroslava Foglara pravidelně až do roku 2011 pořádat konference o prevenci dětské kriminality s názvem Hledáme lék na dětskou kriminalitu.

Jaroslav Foglar byl ke konci svého života dlouhodobě hospitalizován, přesto komunikoval se svými příznivci a dožil se velkého ocenění svých myšlenek a jeho díla se stále vydávají. Je držitelem řádu Stříbrného vlka, což je nejvyšší skautské vyznamenání. Zemřel 23. ledna 1999 ve svých 91 letech v Praze v Thomayerově nemocnici. Mikulka (1991); Stránský in Hojer, Červený (2000); Zachariáš in Jirásek (2007).

3.1 Jaroslav Foglar spisovatel

Jaroslav Foglar byl velmi populární spisovatel. Jeho díla vycházela především z reálných zkušeností jeho a jeho přátel, členů skautských oddílů.

Jeho první literární počín v jeho 13 letech byla báseň Měsíční noc, která vyšla v příloze novin Národní politika. Už v této básni lze vidět jeho zapálení pro skauting. V oddílech skautů po celá léta psal kroniky. Jeho první povídka z mnoha se jmenovala Vítězství. Byl také redaktorem pro mládež v nakladatelství Melantrich.

Po nástupu komunistického režimu v roce 1948 byl skauting potlačován stejně jako literární tvorba Jaroslava Foglara. Teprve až v době politického uvolnění v druhé polovině šedesátých let dvacátého století mohly dočasně vycházet jeho knihy.

Po začátku normalizace v sedmdesátých letech dvacátého století byla díla Jaroslava Foglara opět zakázána v Československu, avšak například v Polsku byly v běžné knižní distribuci. Jeho knihy vychází v samizdatu jako například soubor jeho povídek Vteřiny hrůzy v roce 1986. Další jeho knihy vychází pod pseudonymem Jestřáb, což byla jeho skautská přezdívka. Jeho tvorba se začíná opět objevovat na trhu v Československu ještě před společenskými změnami v roce 1989. Je zde již patrné uvolnění v důsledku perestrojky.

Po listopadu 1989 po politických změnách dochází k obrovské vlně popularity skautingu a tvorba Jaroslava Foglara je opět žádaná a vydávaná ve velkých nákladech. V roce 1990 vydává nakladatelství Šebek a Pospíšil soubor 54 povídek s názvem Jestřábe vypravuj. Některé povídky psal i na objednávku pro časopis Skaut - Junák a Slovíčko. V roce 1992 vychází román Tajemství Velkého Vonta a příručka Náš Oddíl, v roce 1996 Kronika hochů od Bobří řeky.

Jako poslední dílo ke konci života v roce 1998 vyšel poprvé soubor všech komiksů Rychlé šípy v knižní podobě. Z rozhovorů, které poskytl Jaroslav Foglar Jiřímu Polákovi v knize Poselství žlutého kvítka zpětně vzpomíná na občasnou špatnou spolupráci s JUDr. Fisherem, který ilustroval jeho původní komiksy z předválečných let.

Jaroslav Foglar napsal 22 knih, 2 divadelní hry, 2 příručky pro práci s mládeží, mnoho povídek a novinových sloupků. Na základě jeho knih vzniklo několik televizních seriálů. Nejslavnější je Záhada hlavolamu z roku 1969.

Mezi spisovatele, kteří byli inspirováni tvorbou Jaroslava Foglara patří například Svato-
pluk Hrnčář, který napsal trilogii Uctívači ginga, Jaroslav Velinský napsal Poslední tajem-
ství Jana.T. Dalším autorem, který se zabýval tímto tématem byl Miloš Dvorský, který
přispěl knihou Mýtus zvaný Stínadla. Dvorský (2010); Foglar (1998); Hrnčář (1999); Hrn-
čář (2000); Hrnčář (2005); Václav Nosek Windy (1999); Velinský (2003).

3.1.1. Stěžejní díla

Věnuji se pouze vybraným stěžejním dílům Jaroslava Foglara.

Boj o první místo

Román byl vydán jako jeho první dílo na pokračování jako součást časopisu Skaut- Junák v letech 1933-1934.

Hlavní postavou je Petr Solnar. Ve všem co dělá je naprosto průměrný. Pro většinu třídy je vzorem Ruda Lorenc., který je sportovně i studijně nadaný. Petr Solnar vidí, že i přes obdiv třídy Ruda používá nečestné metody k získání obdivu. Snaží se proti tomu bojovat, ale naprosto čestně. Další inspiraci a podporu najde ve skautském oddíle, i toto ho motivuje k jednání fair play. Mezi mládeží je populární běh městem, na který Petr Solnar poctivě trénuje. Ruda se však bojí prohry, a proto použije nečestné metody, aby měl záminku pro možnou prohru, Petr vítězí a později získává místo předsedy třídy a je odměněn za čestné chování od ostatních spolužáků. Foglar (1990).

Hoši od Bobří řeky

První vydání knihy Hoši od Bobří řeky vyšlo v roce 1934 jako román na pokračování v časopise Slovíčko.

Hlavní postavou je Rikitan, táborový vedoucí, který stmeluje nesourodou partu hochů zajímavým programem. V knize je zdůrazněn význam romantické přírody. Tyto obě knihy jsou zásadní pro dílo Jaroslava Foglara, literární postavy jsou inspirovány osudy postav jeho oddílu Dvojky. Popisuje útrapy nástupu nacismu i komunismu.

Zakládajícími členy skautského oddílu Hochů od Bobří řeky jsou Vilík a Jirka, kteří tráví svůj volný čas tím, že se potulují bezcílně městem, podílejí se na šarvátkách s chlapci stejného myšlení. Náhodně se setkají s chlapcem Rikitanem, který pro ně vymyslí smysluplnější program. Chlapci sice mají k tomu zpočátku nedůvěru, ale pak se nechají přemluvit k založení skautského klubu. Postupně se z nich stávají nadšení skauti a jsou příkladem pro ostatní. Díky vlastnímu úsilí si zvelebují klubovnu. Ta se nachází v blízkosti řeky, kde žijí bobří, a proto si zvolili název Hoši od Bobří řeky. Foglar (1999).

Strach nad Bobří řekou

Volné pokračování knihy Hoši od Bobří řeky je kniha s názvem Strach nad Bobří řekou, která vyšla až po roce 1989.

Všechny skautské oddíly byly úředně zrušeny a přešly do ilegality. Hoši od Bobří řeky přesto spolu chtěli strávit letní dny na táboře na velmi romantickém místě v přírodě. Avšak našla se skupina, která chtěla tento sen zhatit. Přesto se podařilo Hochům od Bobří řeky tento plán uskutečnit a uspořádali tábor na vysněném místě. Po skončení se vrátili do města a zjistili, že měli úředně zapečetěnou klubovnu. Největším problémem bylo, že zde byla uložena kronika, kterou si velmi cenili. Jeden člen se rozhodl, že se dostane do klubovny a kroniku odnese a tím se mu podařilo zachovat historii Hochů od Bobří řeky. Foglar (2006).

Rychlé šípy

Příběhy Rychlých šípů vycházely ze začátku jako části v časopise Mladý hlasatel od roku 1938. Jako souborná kniha vyšla až v roce 1998.

Příběh Rychlých šípů popisuje život chlapců Jarky Metelky, Červenáčka, Mirka Dušina a Rychlonožky v klubu a jejich osudy v průběhu několika let. Je zde kladen důraz na vhodné morální chování v kontrastu s chováním s partou hochů, kteří se nechovali čestně. Byla to parta Černých jezdců, později Bratrstvo Kočičí pracky s hlavní zápornou postavou Dlouhým Bidlem.

Neformálním vedoucím Rychlých šípů je Mirek Dušín. Zakládá si na tom, že nikdy neprosl neslušné slovo a celkově je nejvíc průbojný z celé party. Dalším členem je Jarka Metelka, který se setkává s Mirkem Dušínem, který mu pomůže proti partě zlých hochů Černých jezdců a skamarádí se spolu. Černí jezdci se chtějí pomstít za to, že se díky pomoci Mirka Dušina, Jarka Metelka vyhnul trestu od Černých jezdců za údajnou pomluvu. Náhodně na sebe narazí a Mirek a Jarka se dají na útěk. Pomůže jim Jarkův kamarád Jindra Hojer, který je schová do bedny, kde je pronásledovatelé nenajdou. Rychlé šípy se rozhodnou pro zpestření odpoledního programu všech hochů ze čtvrti uspořádat běžecký závod. Přihlásí se i Mirek Dušín, běží proti jednomu hochovi z party Černých jezdců. Jasně by ho porazil, ale někdo mu vhodil dřevo do cesty a Mirek závod nedokončil. Ale protože by určitě vyhrál, tak mu a jeho klubu, byla věnována vlajka vyšíta na tričko. Červená vlajka se žlutým sluncem protínající tři šípy byla určena jako hlavní cena za vítězství. Zakládají si klub Rychlých šípů. Název odvozují od symbolů šípů na vlajce a také na počest Mirka Dušina, který byl morálním vítězem běžeckého závodu. Rychlonožka a Červenáček, kteří jim

také pomohli k vítězství v potyčkách s Černými jezdci, se za odměnu mohou stát členy klubu Rychlých šípů. Foglar (1998).

Záhada hlavolamu, Stínadla se bouří, Tajemství Velkého Vonta

Záhada hlavolamu vyšla poprvé v roce 1940 - 41 jako příloha Mladého hlasatele, Stínadla se bouří v roce 1946 - 47 jako příloha časopisu Vpřed a Tajemství Velkého Vonta v roce 1986 v zahraničí, u nás pak v roce 1990.

V knihách je popsán boj mezi Rychlými šípy a Vonty. Vontové jsou chlapci ze Stínadel, kteří si vytvořili svoji vlastní organizaci se svými pravidly a rituály. Znamením Vontů je žlutý špendlík. Převzali jméno po svém zakladateli Vojtěchu Vontovi. Znakem moci nad Stínadly je hlavolam ježka v kleci. Vontové nemají rádi přítomnost chlapců z jiných čtvrtí města ve svých Stínadlech. Proto probíhají neustálé potyčky s ostatními chlapci. Děj románu popisuje hledání talismanu ježka v kleci, kdo ho získá je pánem Stínadel. Rychlé šípy se při výpravách do Stínadel postupně seznamují s vontskou historií a hierarchií. Poznávají osudy kolem záhadné smrti Jana Tleskače a souvislosti kolem hlavolamu ježka v kleci. Uvnitř hlavolamu je ukryt plán létajícího kola, které sestrojil Jan Tleskač. Rychlé šípy se zapojí do boje o Velké Vontství, kde pomohou jednomu z kandidátů na tuto pozici Otakaru Losnovi. Ale ten nakonec nezmohl, protože to překazil otec druhého kandidáta na Velkého Vonta Mažnáka, který byl současně mistr Jana Tleskače a věděl o plánu na vynález létajícího kola. Ukradl hlavolam a při útěku ho ztratil, spadl do stoky a na následky otravy později zemřel. Plánek létacího kola byl zničen. Poté se organizace Vontů rozpadla.

Po čase se různé skupiny Vontů snažili na vlastní pěst najít ježka v kleci a obnovit tak tradici vontské organizace. S pomocí Vontů zvaných Rezavé klíče získala ježka v kleci záhadná postava Široko. V této době se znovu vytváří silná vontská organizace a probíhá boj o pozici Velkého Vonta. S pomocí Otakara Losny se Rychlé šípy seznamují se skupinou Vontů s názvem Žlutý květ. Rychlé šípy si zjišťují, že Žlutý květ si zaslouží pomoc, a proto mu ji poskytnou. Dají jim první vontskou kroniku a další vontské pamětihodnosti, díky kterým získají právo na vedení Vontů. Ale stále chybí získat ježka v kleci. Proto se všichni Vontové zapojí do bitvy se Širokem a chtějí od něho získat ježka v kleci za každou cenu. V průběhu boje je Široko zraněn a první se k němu dostávají Rychlé šípy, ježka v kleci však nemohou získat, protože nejsou ze Stínadel. Proto ho předávají vedoucímu Žlutého květu Vládovi Dratušovi, který se stává Velkým Vontem.

Vlád'a Dratuš vede Stínadla jako Velký Vont dobře, ale po čase se začne chovat zvláště. Otakar Losna zjistí, že ježek v kleci je ztracený a Vlád'a Dratuš to tají. Rychlé šípy pátrají po ztraceném hlavolamu a zjišťují proč a kdo ho vzal. Chlapec z dětského domova nazývaný Cizinec našel na půdě starého domu ve Stínadlech dopis, ze kterého se dozvídá, že otec Vládi Dratuše byl obviněn před lety, že způsobil smrt chlapce. Začal Vlád'u Dratuše vydírat a chtěl po něm, aby mu předal ježka v kleci, že pak toto tajemství neprozradí. Vlád'a Dratuš podléhá tlaku a ježka mu vydává. Rychlým šípům se přesto podařilo vybojovat ježka v kleci zpět. Vlád'a Dratuš mohl zůstat Velkým Vontem, ale vzdává se této pozice ve prospěch Otakara Losny. Foglar (2003); Foglar (2005); Foglar (2005).

Pod junáckou vlajkou, Devadesátka pokračuje

Kniha Pod junáckou vlajkou vychází v roce 1940, další díl vychází jako román na pokračování v časopisech Skaut - Junák a Vpřed v letech 1945- 47.

Dějštěm příběhu je skautský oddíl Devadesátka, do kterého přijde chlapec Mirek, který chce vzít stan a použít ho pro svoji partu. Ale chování členů skautského oddílu a hlavního vedoucího Tapina je k němu velmi přátelské i když je zatím nováček. Mirek si uvědomí, že myšlenka získat stan nebyla správná. Začíná se chovat i přes nevoli původních kamarádů čestně jako ostatní členové oddílu Devadesátka a skládá skautský slib. S oddílem Devadesátka odjíždí na tábor. Mirek se setkává s Ondrou s vedoucím své předchozí party a ten ho začne vydírat, že prozradí důvod, proč původně chtěl vstoupit do oddílu. Mirek se přiznal Tapinovi, který mu odpustil.

Pokračováním příběhu je další kniha Devadesátka pokračuje, kde opět hlavním tématem je život v skautském oddílu. Ondra z bývalé party vydírá Mirka, že papír, na kterém se zavazuje ke krádeži stanu, uvidí jeho rodiče. Toho se Mirek bojí a snaží se tomu zabránit. Navazuje přátelství s Joskou a Přemíkem z bývalé party a nabízí jim členství v Devadesátce. Joska mu předá mapu, ze které se dozví místo, kde je schován doklad o Mirkově slibu. Mirek ho najde a zničí ho a tím se přestane bát Ondry. Do Devadesátky se vrací významný člen a přítel Mirka Jiří. Devadesátka odjíždí na letní tábor a jediná činnost, která je pro všechny členy oddílu zajímavá, je táborová hra Alvaréz. Mirkova družina vyhrává důležitou část hry díky Joskovi i Ondrovi, ale Mirek později přijde na to, že podváděli. Chlapci si uvědomí svoji chybu a omlouvají se Mirkovi a napraví ji a nakonec čestně vyhrávají. Dojde ke smíření a stmelení oddílu. Foglar (1969); (Foglar (1998).

Chata v Jezerní kotlině

Kniha byla poprvé vydána v roce 1939.

Hlavními postavami jsou Pavel Zeman, který je poloviční sirotek a Ludva Grygar, jeho kamarád. Pavel Zeman objeví tajemné místo, které je téměř nepřístupné. Ludva Grygar ho již náhodně v minulosti také objevil. Přes počáteční nedůvěru se chlapci skamarádí. Ludva zasvěcuje Pavla do psaní knihy o indiánech, což je projev přátelství. Později se Ludva sblíží se starším kamarádem Filipem, který má na něho špatný vliv, kouří a nechová se vhodně. Ludva vážně onemocní především v důsledku kouření a uvědomí si, že takto nechce žít a znovu objevuje kamarádství s Pavlem. Jaroslav Foglar zde zdůrazňuje škodlivost kouření. Foglar (2005).

Kronika hochů od Bobří řeky I., II.

Tato kniha byla vydána pod názvem Výprava na Yucatan v roce 1990.

Kniha popisuje různorodé zážitky skautů, popsaných v kronikách mnoha oddílů, kde Jestřáb a jeho přátelé působili. V prvním díle je popisován běžný rok skautů, v druhém díle jsou především návody na to, jak si zpestřit letní tábor.

Toto dílo vzniklo spoluprací Jaroslava Foglara s Milošem Zapletalem, k dispozici měli asi osmset stran z kronik oddílů, kde Jaroslav Foglar působil. Foglar (1999); Foglar (1999).

Náš oddíl

Kniha byla vydána z části koncem roku 1968, později byly pokusy o další vydání, avšak politicky to nebylo vhodné. Kniha jako celek byla vydána až v roce 1992.

Je psána atypicky formou dopisu. Hlavní hrdinové jsou Přemek a Jirka, kteří jsou nezkušení táboroví vedoucí a píší dopis Slávkovi s prosbou o pomoc. Slávek je dlouholetý táborový vedoucí a proto jim dává rady jak vést oddíl a jak zaujmout mládež a zvládnout organizaci oddílu. Motivací Jaroslava Foglara pro napsání této knihy bylo poskytnout návody na vedení tábora a volnočasových aktivit v době pionýrských táborů. Foglar (1992).

Historie svorné sedmy

Knihy vyšla jako román na pokračování v roce 1938 v časopise České slovo- Slovíčko.

Čtyři chlapci Jára, Pavel, Otě Kotě, Cikáda a tři děvčata Jiřina, Lenka, Martina bydlí společně v jednom domě. Nájemníci si nepřejí, aby si hráli na chodbách, proto podnikají výpravy do lesa na tábořiště a učí se žít v přírodě. Zvelebí si hřiště a koupaliště vlastními silami, avšak místní parta hochů poničí jejich dílo, protože jeden z otců hochů si koupil v blízkosti pozemek a nepřeje si, aby si tam hrály děti. Museli tedy odejít a byli velmi nešťastní z marnosti své práce. Zjistili, že dům kde bydlí hoří a snažili se jej a jejich obyvatele zachránit. Za tento čin se jim dostalo zadostiučinění pochvalou od správce domu. To se také dozvěděl vedoucí skautského oddílu a nabídl jim členství, které přijali. Pochopili, že své schopnosti a dovednosti je lepší sdílet společně ve velkém kolektivu a mohou tím být více prospěšní. Foglar (1990); Václav Nosek Windy (1999).

3.1.2. Literární kritika Jaroslava Foglara

Žurnalistika byla ovlivněna cenzurou v rámci celkové politické situace šedesátých let dvacátého století. Velmi často kritizovali Jaroslava Foglara za to, že je vždy přítomen morální apel na mládež. Je to vždy zásadní myšlenka, která přebíjí jakýkoli další příběh. Avšak kritici uznávali, že je velmi čtivý pro danou věkovou kategorii, pro kterou je určen.

Autoři kritiky mu vyčítají, že je fanaticky uctíván a jeho metody práce nejsou podrobeny žádnému pedagogickému výzkumu, že jeho ideje jsou překonané a že mládež v té době má jiné hodnoty.

Kritici poukazují na to, že v knihách Jaroslava Foglara není výrazně akceptováno dominantní postavení dělnické mládeže a ukazuje špatné koncepční vedení výchovy v pionýrských oddílech v tehdejší Československu.

V této práci zastávám názor, že kritici mají pravdu v tom, že v knihách Jaroslava Foglara je velmi schématická a jednoduchá kostra příběhu, příběh samotný je pouze doplňkem morálního apelu. Domnívám se ale, že je to názor dospělého člověka, ale dítě to takto nemusí vnímat. Červenka in Zlatý máj (1965); Stejskal in Zlatý máj (1964); Syrovátka in Zlatý máj (1965).

3.2 Jaroslav Foglar skautský vedoucí

Pedagogické myšlenky Jaroslava Foglara se odrážely především v práci skautského vedoucího, kde je měl možnost prakticky využívat.

Z činnosti Jaroslava Foglara čerpají skautské oddíly dodnes. Ve Dvojce, kde působil Jaroslav Foglar jako vedoucí více než šedesát let, se dodržoval roční cyklus pravidelných akcí. Každá družina, nazývali se podle zvířat, měla jeden den v týdnu schůzku, jedno celooddílové setkání a jednu oddílovou výpravu každý týden během školního roku. Výjimku tvořila pouze první neděle v květnu na den matek, kdy bylo volno. Na Velikonoce měli speciální program, na Vánoce byla besídka. Mezi Vánočními svátky se scházeli na akci kolem oblíbených vláčků.

Hrály se různé hry jako Vyzvědači, konaly se jednou ročně boje družin, hodnotily se základní skautské znalosti a dovednosti. Často se chodilo na tábořiště. První schůzce ve školním roce se říkalo zahajovačka, poslední schůzce ukončovačka. Program byl pro nováčka skvělý, ale vzhledem k tomu, že se často opakoval po několika letech, mohl přestat být zajímavý, a proto odcházelo hodně skautů pryč. Stav se doplňoval novými mladšími skauty a tím byla zajištěna kontinuita oddílu.

Program byl optimálně vytvořen pro starší školní věk přibližně mezi jedenácti až patnácti roky. Starší ani mladší chlapce většinou Jaroslav Foglar nepřijímal. Pokud tam některý chlapec zůstal déle, musel plně respektovat Foglarovu autoritu, který nepřipouštěl téměř žádné novinky a vyžadoval téměř stoprocentní oddanost oddílu. Ale tím, že docházelo k častému střídání členů, nevznikaly konflikty mezi chlapci a vedoucím, a proto mohl tento koncept vydržet po celá léta, kdy byl Jaroslav Foglar vedoucí.

Velkou důležitost přikládal Jaroslav Foglar účasti na táboru. Byl velmi dlouhý, až šest týdnů. Tím, že tam trávil s chlapci mnoho času, rozeznával jejich charaktery lépe než v průběhu školního roku. Trval na maximální možné účasti, přikládal tomu velkou důležitost. Na táboře se hrálo mnoho her a vytvořil zde svoji nejznámější hru Alvaréz potřebuje jen statečné a silné. Vycházel z knihy J. Kleinpaula Ferdinand Cortéz a dobytí Mexika. Na svém prvním táboře začínal jako osmnáctiletý nezkušený zástupce vedoucích a v roce 1984 byl na posledním táboře ve svých 77 letech. Ve vedení Dvojky zůstal ještě tři roky, než ukončil svoji činnost. Zapletal (2007).

3.3 Jaroslav Foglar pedagog

Jaroslav Foglar v dětství prožil mnoho útrap, úmrtí otce, finanční tíseň, v sousedství viděl sebevraždu chlapce, který měl otce alkoholika, ovlivnily ho zkušenosti z prostředí první světové války. To ho natolik ovlivnilo, že chtěl svůj život strávit z pohledu mladého hochy, který nemusí řešit problémy dospělých. Tyto prožitky ho velmi ovlivnily v dalším životě, nezaložil rodinu, svůj život prožil s matkou do jejího úmrtí v bytě na Vinohradech.

Jako dítě předškolního věku vynikal, že uměl číst a psát před nástupem do školy. Jako žák byl velmi pečlivý, dostával úkoly navíc, měl dobrý vztah s učitelem. V době svého volna se procházel po uličkách Staré Prahy, což bylo inspirací k uplatnění ve svých knihách. Starší bratr ho bral na výpravy se svými kamarády.

Později přecházel do několika škol, zde zažíval pocity nespravedlnosti. Osobnosti některých učitelů, kteří se chovali nevhodně, ho ovlivnili natolik, že nebyl vždy vzorným žákem. Zažíval pocity nespravedlnosti s ostatními spolužáky na prvním stupni základní školy. Na svém příkladu si vyzkoušel, jakou negativní roli může hrát v životě dítěte špatný pedagog. Vzpomínky na počátky školních let ho vedly k práci s dětmi, aby se mohl podílet na dobré výchově dětí. Po nástupu na další stupeň základní školy, tzv. měšťanku učitelé naopak již působili na jeho postoj k životu kladně.

Hlavní inspirací Jaroslava Foglara byl film Zoro mstitel. V jeho věkové kategorii zaujal tento film hodně hochů. Avšak po čase zájem jeho vrstevníků o film opadl. Ale skupina kolem Jaroslava Foglara byla tímto filmem nadále okouzlena. Chtěli se podobat hlavnímu hrdinovi v jeho životním stylu, jako je dodržování životosprávy, otužování a přímo Jaroslavem Foglarem navrženým pravidlem slušnosti.

V této části života Jaroslava Foglara se vytváří základ morálních hodnot jeho hrdinů knih i morální hodnoty jeho života, které prosazoval i ve skautském oddíle. Dokázal vystihnout, co mládež vnímá, co je pro ně přitažlivé. Je to určitý druh intimity, tajemna, výrazná potřeba někam patřit zvláště ve věku puberty a adolescence. Z psychologického hlediska jsou to typické potřeby pro mládež k optimálnímu rozvoji osobnosti. Dbal na to, aby děti měly dobré školní výsledky.

Podporoval zdravý životní styl u mládeže v jeho pojetí například Modrý život, kde ukazoval jak správně žít. Uměl dobře vštěpovat úctu k přírodě. Snažil se chovat tak, aby byl pro mládež vzorem v oblasti slušného chování, nekouřil, nepil alkohol a snažil se být vždy pozitivní. Jaroslav Foglar lpěl na rituálech, tradicích nejen ve svých oddílech, ale i doma, neboť skautství prostupuje celým životem. Inspiroval mnoho dětí a mládeže svojí knižní tvorbou.

Jaroslav Foglar působil i jako volnočasový pedagog a jeho myšlenky přispívaly k primární prevenci sociálně patologických jevů, jako jsou šikana, alkoholismus, drogové závislosti a patologické hráčství.

Všechna tato Foglarova činnost jasně ukazuje na to, že svojí osobností výborně splňoval požadavky na sociálního pedagoga, především činností organizační, resocializační a preventivní.

Na tradice Jaroslava Foglara a jeho skautských oddílů navazuje prázdninová škola Lipnice, kde je inspirace Jaroslavem Foglarem zjevná. Prázdninová škola Lipnice je členem mezinárodní organizace Outward Bound, která sdružuje podobné spolky v různých zemích. Program v České republice je ale z části odlišný a je přizpůsobený specifickým národním tradicím. Posláním tohoto konceptu zážitkové pedagogiky je nasměrovat mládež pomocí prožívání různých podnětů, především her, k posílení pozitivních charakterových vlastností člověka. Foglar (1997); Hanuš (2009); Kohoutek in Jirásek (2007); Procházka (2012).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. METODOLOGIE VÝZKUMU

Pro účely této práce jsem v metodologické části používal metody vhodné pro kvalitativní výzkum. V této kapitole přicházím k mému konkrétnímu kvalitativnímu výzkumu a metodologii tohoto výzkumu, které jsou důležitou součástí této práce.

4.1 Výzkumný cíl

Cílem výzkumné sondy je zjistit a popsat, jestli dnešní mladá generace skautů ví, kdo to byl Jaroslav Foglar a jestli morální hodnoty jeho pedagogiky jsou stále aktuální.

Základy zkoumání by mohly posloužit pedagogickým odborníkům pracujícím ve skautských oddílech a mohly by pomoci přizpůsobit program skautských oddílů tak, aby byl stále atraktivní pro členy při zachování důrazu na morální hodnoty Jaroslava Foglara.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní otázka je v souladu s cílem práce.

Jak dnešní mladá generace skautů vnímá Jaroslava Foglara a jeho morální hodnoty?

4.3 Výzkumný soubor

Pro získání výzkumného vzorku byla použita metoda záměrného výběru. Záměrný výběr je podle Gavory (2010, s. 183) „potřebný pro to, aby vybrané osoby byly vhodné, tj. aby měly potřebné vědomosti a zkušenosti z daného prostředí. Jen tak mohou podat o něm informačně bohatý a pravdivý obraz.“

Informanti jsou členové různých skautských oddílů v městě Brně. Tento vzorek informantů byl zvolen pro geografickou znalost prostředí a snadnou možnost provedení výzkumného šetření.

Výzkumný vzorek tvoří osoby splňující následující kritéria

První kritérium

Jsou to osoby ve věku 15 až 29 let. Toto kritérium bylo zvoleno, protože výrazně mladší věk informantů by mohl znamenat to, že by mohli být přímo ovlivněni názory rodičů. Starší věk by zase mohl znamenat, že by byl přílišný odstup od členství v oddíle a nemuseli by si pamatovat, jaké hodnoty díky členství v oddíle získali. Toto věkové rozmezí bylo zvoleno podle metodiky Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, je takto definována mládež.

Druhé kritérium

Délka členství v oddíle alespoň tři roky. Výrazně kratší délka členství v oddíle by znamenala to, že informanti by nemuseli mít ucelený názor. Pokud jsou členi aspoň dva roky, je z toho zřejmé, že byl pro ně skautský program podnětný.

Třetí kritérium

Počet pobytů na táboře minimálně dvakrát. Z tohoto minimálního počtu opakování je zřejmé, že vzhledem k specifikům a náročnosti pobytu na táboře, tento zájem o skauting je velký. Pobyt na táboře znamená výrazné ocenění celoroční skautské činnosti.

Tabulka 1 Charakteristika informantů

Jméno	Pohlaví	První kritérium Věk	Druhé kritérium Délka členství	Třetí kritérium Počet táborů
Bílá vrána	Ženské	26	13	9
Černý pes	Mužské	20	9	5
Divoká veverka	Ženské	28	18	8
Lilie	Ženské	16	3	2
Sokol	Mužské	19	8	4
Táborník	Mužské	24	10	6

4.4 Metoda sběru dat

Jako metodu sběru dat jsem si vybral hloubkový polostrukturovaný rozhovor, jehož cílem podle Švaříčka (2014, s. 13) „je získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu“.

4.5 Vstup do terénu

Kontakt s informanty probíhal s pomocí kamarádů, kteří jsou skautskými vedoucími. Informanti byli vždy upozorněni, že provádím výzkum, který bude součástí této bakalářské práce. Rozhovor bude zaznamenán pomocí diktafonu a jejich odpovědi budou zpracovány do kvalitativního výzkumu pomocí metody hloubkového rozhovoru.

Všichni moji informanti byli ochotni se mého výzkumu zúčastnit. Byli upozorněni, že mohou tento souhlas kdykoli odvolat a že je výzkum anonymní. Budou označeni svými skautskými přezdívkami. Tazatel je povinen používat tyto data pouze v této konkrétní bakalářské práci. S výsledky výzkumu se mohou seznámit pouze vedoucí práce, oponent práce a vedoucí komise státních závěrečných zkoušek na vyžádání.

Hloubkové rozhovory probíhaly po vzájemné dohodě v prostředí navržené informanty, což bylo v domácím prostředí.

S informanty jsem uskutečnil šest rozhovorů.

Každý z rozhovorů trval v rozmezí od 15 minut do 25 minut.

Byl jsem v roli cizince, který se účastní jen tohoto výzkumu. A proto informanti nejsou tolik otevření, neboť nejsem dostatečně důvěryhodný. Švaříček (2014).

4.6 Metoda analýzy dat

K analýze dat jsem použil metodu otevřeného kódování, která podle Strausse & Corbinové (1999, s. 39) „představuje operace, pomocí níž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a opět složeny novými způsoby“.

Kódování podstatně ovlivňuje výsledky kvalitativního výzkumu. Je nutná také konzistence při kódování.

Provedl jsem striktní přepis nahraných rozhovorů, pečlivě jsem je přečetl. Na základě důkladného rozboru jsem si sestavil sadu kódů, pracoval jsem s pomocí programu MAXQDA 12.

Uspořádal jsem si data do přehledné tabulky. Postupoval jsem metodou vyložení karet, používal jsem metodu indukce. Informace, které jsem měl z jednotlivých rozhovorů, jsem seřadil do kategorií. První kategorie Jaroslav Foglar, druhá kategorie skaut, třetí kategorie vztah k morálním hodnotám.

Při rozhovoru jsem poskytl velký prostor pro vyjádření vzhledem k abstraktnosti vyjmenovaných morálních hodnot. Výsledky tohoto výzkumu nelze zevšeobecňovat vzhledem k použitým metodám kvalitativního výzkumu.

5. VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A DISKUZE

Výzkumné šetření odpovídá na výzkumnou otázku jak dnešní mladá generace skautů vnímá Jaroslava Foglara a jeho morální hodnoty. Součástí této kapitoly jsou ukázky rozhovorů s informanty, které nejlépe vystihují odpověď na danou otázku v dané kategorii.

5.1 Jaroslav Foglar

V kategorii Jaroslav Foglar se zabývám vztahem Jaroslava Foglara a současné mladé generace skautů. Z výpovědí informantů vyplývá, že Jaroslav Foglar je znám jako spisovatel knih pro mládež a až v druhé řadě jako skaut.

Nejvíce vystihující odpověď je od Bílé vrány: „Jaroslav Foglar byl autor dobrodružných knih pro mladé čtenáře, zejména kluky. Byl jedním z prvních spisovatelů, kdo u nás psal dobrodružné romány s dětskými hrdiny. Jeho knihy jsem měla vždycky velice ráda, jde o literaturu, která se čte velmi dobře, příběhy mají rychlý spád děje, text je snadno přístupný dětem. Zároveň se mi vždy líbily jak dějové linie jeho příběhů, tak i velký důraz na vztah k přírodě. V pozdějším věku jsem jeho dílo začala považovat i za vynikající zdroj inspirace pro práci s dětmi a mladými lidmi.“

Informanti prokázali dobrou znalost díla Jaroslava Foglara. Inspirovali se kladným charakterem postav. Známa je Stínadelská trilogie a dále samotné postavy Rychlých šípů. Z výsledků šetření je patrná inspirace postavami vedoucích skautských oddílů a Jaroslava Foglara jako Jestřába. Informanti dále považují hodnoty Jaroslava Foglara za přínosné a smysluplné i pro dnešní generaci skautů.

Odpověď od Táborníka, která mě nejvíce zaujala: „Vzorem slušného chování je ve Foglarových knihách naprostá většina kladných hrdinů. Tyto hodnoty, které Foglar čerpal ze skautingu, se od Foglarových dob příliš nezměnily a jsou důležité i pro dnešní generaci skautů a i ostatních lidí, protože jednat podle těchto hodnot znamená být člověkem, kterému mohou ostatní důvěřovat, na kterého se mohou spolehnout, který se snaží udělat ze světa lepší místo a pomáhat ostatním lidem.“

Sokol řekl: „Všichni hlavní hrdinové a většina vedlejších Foglarových děl jsou vzory slušného chování. Pokud hlavní hrdinové mají nějakou neřest, většinou se jí zbaví a stanou se z nich správní hoši. Proto je těžké vybrat jednoho, hodnotami a styly chování jsou si totiž velmi podobní. Tyto hodnoty Foglar sám převzal od skautů, Foglar byl skaut a hodnoty, které zařadil do svých příběhů, stejně tak jako i jejich prostředí, zápletky apod. převzal

ze svého skautského života. Vzhledem k tomu, že hodnoty skautů se od dob Foglara příliš nezměnily, jsou hodnoty Foglarových děl stále i hodnotami skautskými. Samozřejmě mají tedy pro mladou skautskou generaci smysl, při jejich zániku by se ze skautu stala volnočasová aktivita sportovně- uměleckého zaměření. Foglarova díla i dnes mohou nadchnout děti pro skauting nebo inspirovat skautské vedoucí, ale skautské hodnoty by byly stejné a snad i zůstanou, i kdyby tato díla neexistovala nebo upadla v zapomnění.“

Odpověď Divoké veverky zněla také v podobném duchu: „Nepamatuji si jména postav. Foglarovy knihy jsou protkány hrdiny a vzory slušného chování a ideálního skautství. Smysl mají, myslím si, že speciálně pro mladší generace a ještě trochu více osloví chlapce než dívky. Ukazuje nám ideální chlapecké vzory, ke kterým máme chuť se přiblížit, skauting v té nejromantičtější původní podobě. Co se týče skautingu, nejvíce mě oslovila kniha ve věku cca 10 let Tábor pod Modrou hvězdou od Mirka Juna. Pamatuji si dodnes spoustu detailů i jména postav, možná i proto, že tam byli i dívky. Lépe jsem se s postavami dokázala ztotožnit. Foglarovky mě však také jako dítě velmi bavily a fascinovaly.“

5.2 Skaut

Ve druhé kategorii skaut vyhodnocuji vztah současné mladé generace skautů k organizaci Skaut- Junák a k hodnotám, které reprezentuje. Dle výpovědí informantů by se skauti měli řídit dle skautského zákona a svého svědomí. Informanti se takto ve většině případů chovají, avšak přiznávají, že ne vždy je to možné. Dále si myslí, že skautské oddíly jim vštěpují pozitivní hodnotový systém a jsou rádi, že mohou být součástí této organizace.

Divoká veverka odpověděla: „ Skaut by ve zkratce měl sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce a asi v duchu nejlepšího vědomí a svědomí. Jako pomocník mu může sloužit 10 skautských zákonů, někdy však můžu v duchu nejvyšší Pravdy a Lásky třeba lhát. Například za války víme o úkrytu nějakých nežádaných daných osob a neprozradím jejich úkryt, lžu úřadům a zachráním je. Skaut by měl být pozitivně naladěný člověk, který může být příkladem pro ostatní, jde si za svými sny a je ohleduplný ke svému okolí, je přátelský, ale přitom lidský.“

„Nejsem robot a ne vždy se mi to daří, ale většinou ano.“

Černý pes měl tuto zajímavou odpověď: „Být skaut není žádná výsada elity, je to cesta, kterou si může vybrat kdokoliv. Takže pokud jde o to, jestli jsem hrdý na to, že zrovna já mohu být skaut, tak to spíš ne. Skaut je součástí mé osobnosti, je to to, kdo jsem. Nedostal jsem se do skautu nijak složitou cestou, neprošel jsem žádným náročným konkurzem. Na druhou stranu pokud se otázka týká hrdosti ve vztahu k celé organizaci, jejíž jsem součástí, tak někdy ano, jsem hrdý na to, že jsem součástí velké organizace, která v současném světě propaguje hodnoty jako je Lásky, příroda, přátelství, mír. Ale samozřejmě jsou i chvíle, kdy se stydím za to, že jsem skaut, protože i ve skautské organizaci jsou lidé, kteří to nemyslí upřímně, kteří zneužívají svůj post nebo interpretují skautské principy dle vlastního.“

„Ano, někdy je to dost nepříjemné.“

Lilie řekla: „ Na skaut jsme hrdá, protože patřím do komunity lidí se kterými sdílím hodnoty a zážitky, můžu ovlivňovat dění okolo sebe a i díky skautu jsem se dostala tam, kam chci.“

Odpověď Bílé vrány zní: „Ano, snažím se, ale není to úplně jednoduché.“

5.3 Vztah k morálním hodnotám

V kategorii vztah k morálním hodnotám se zabývám postoji informantů k vybraným morálním hodnotám, které jsou mimo jiné součástí knih Jaroslava Foglara. Informanti následují vnitřní hodnoty, snaží se pomáhat ostatním, mají úctu ke společnosti, usilují o dosažení svého cíle, překonávají bariéry sami v sobě. Těmto hodnotám rozumí, shodují se v nich.

Takto odpověděl Sokol: „Slušnost je jednání, které je v souladu s určitými společenskými morálními pravidly, která nemusí být vždy stejná jako morální pravidla daného člověka. Jde spíše o pravidla, která stanovuje společnost a člověk se jimi řídí, aby nebyl ze společnosti vyřazován.“

„Něco co mě prezentuje. Ohleduplnost, někdy možná naivita, že se dá proti neslušným lidem s neslušnými prostředky bojovat slušně. V tomto ohledu jsem stále naivní a věřím, že to jde.“

Bílá vrána měla tuto odpověď: „Řídit se kompasem na cestě životem.“

Odpověď Táborníka byla: „Nedělat nic čím bych mohl ostatním ublížit a naslouchat svému svědomí.“

„Schopnost sebeovládání, reguluji své projevy tak, abych nepohoršoval ostatní, neurážel je a abych svým chováním nenarušoval spolužití ve společnosti.“

Černý pes odpověděl: „Člověk, který je v nesprávný čas na nesprávném místě, ale dokáže zvrátit situaci v prospěch druhého nebo druhých, aniž by hleděl na vlastní nebezpečí, je hrdina. Hrdinství není sláva ani úspěch ani potřeba předvést, co umím. Je to schopnost vhodně reagovat na nečekanou událost, nemusí být oceněná slávou.“

Lilie řekla: „Vztah mezi lidmi, který je založený na vzájemné upřímnosti a důvěře. Kamarádi spolu nemusí trávit sto procent času, ani nemusí být k druhému milí a nekritičtí. Měli by ale druhého znát a sledovat jeho život.“

„Vyšší forma svědomí, zatímco svědomí pro mě hodnotí mé chování a skutky, čest je to co mi určité věci nedovolí nikdy ani udělat.“

Odpověď Divoké veverky: „Schopnost najít svůj cíl, zhodnotit jeho reálnost, dosažitelnost a jít za ním přes překážky. Na druhou stranu cílevědomost není bezohlednost, cílevědomý člověk jde za svým cílem, ale ne přes mrtvoly. Ani cílevědomý člověk neobětuje sny a cíle ostatních pro dosažení vlastních, nebo by aspoň neměl.“

„Asi se to moc neliší, jak vnímám skauta. V původním slova smyslu byl rytíř bojovník za vyšší principy, mohl při boji prolít krev, což skauti většinou nedělají.“

5.4 Diskuze

Hlavním cílem mé práce je zjistit a popsat zda pedagogické myšlenky Jaroslava Foglara mají stále vliv na současnou skautskou mládež.

V praktické části mé práce výzkumné šetření mimo jiné odhalilo shodu mezi informanty na znalosti Stínadelské trilogie. Je to pravděpodobně dáno významnou dějovou linkou v těchto příbězích. Analýza výsledků dále ukazuje, že postavy Rychlých šípů jsou všeobecně známé přesto, že ne všichni tuto knihu četli. Dále byla shoda v tom, že Jaroslav Foglar je vnímám více jako spisovatel než skautský vedoucí. Je to zřejmě proto, že jeho literární odkaz je více dostupný než realizace skautských setkání. Důvody jsou z části dané větším množstvím povinností ve škole než za skautského života Jaroslava Foglara. Jsem ale přesvědčen, že četba z tvorby Jaroslava Foglara může přivést děti a mládež do skautských oddílů. Výsledky výzkumného šetření také ukazují, že skauti jsou inspirováni postavami vedoucích. Je to dáno tím, že Foglar ve svých knihách bohatě vykresluje život v táboře. Díky svým dlouholetým zkušenostem má řadu nápadů, které jsou využitelné i v dnešním skautském oddíle.

Z šetření vyplývá zřetelný rozpor mezi idealistickým charakterem postav v knihách Jaroslava Foglara a reálným chováním informantů. Je to způsobené právě vysokou idealizací chování postav, tak se podle mě nemohl chovat ani sám Jaroslav Foglar. Skauti v tomto šetření se dle výpovědí snaží přibližovat těmto ideálům. Pomáhají druhým v rámci svých možností, také se více angažují v humanitárních činnostech. Je to asi způsobeno větším vztahem k náboženství a v návaznosti na tradicích založených zakladateli skautingu.

Jsem přesvědčen ve shodě s informanty, že dobré pedagogické působení na děti a mládež a jeho vnímání je důležité nezávisle na časovém období a společenském kontextu doby. Morální hodnoty, které jsou obsaženy mimo jiné i v knihách Jaroslava Foglara jsou stále významné i v současné době, i když Jaroslav Foglar již nežije. Z toho plyne, že jeho odkaz v skautském hnutí je stále živý.

ZÁVĚR

V bakalářské práci nazvané *Pedagogika Jaroslava Foglara a obecně skautingu* jsem se vzhledem k studovanému oboru v první kapitole věnoval základním pojmům sociální pedagogiky. Zjistil jsem, z jakých vědních disciplín může sociální pedagogika čerpat. Seznámil jsem se s metodami, které sociální pedagogika může mimo jiné používat. Definoval jsem pojmy, se kterými sociální pedagogika pracuje, jsou to výchova a prostředí. Zaměřil jsem se na spojení životního stylu a volnočasové pedagogiky. Dále jsem se zabýval v současné době velmi rozvíjející se oblastí zážitkové pedagogiky. Také jsem popsal schopnosti dobrého pedagoga a jeho významný vliv na výchovu dětí a mládeže.

V druhé kapitole seznamuji čtenáře s předchůdci skautské výchovy, jako jsou Jan Ámos Komenský, Jean-Jacques Rousseau, Johann Bernhard Basedow, Johann Heinrich Pestalozzi. Popisuji okolnosti spojené se vznikem skautské organizace a osobnosti, které měli významný vliv na rozmach skautské organizace po celém světě a také v českých zemích. Jsou to především Ernest Thompson Seton a Robert Baden-Powell a Antonín Benjamin Svojsík. Sleduji vývoj skautingu v Československu v různých časových obdobích. Dále se více věnuji současnému pojetí skautingu v České republice a jeho principům a hodnotám.

V třetí kapitole se zaměřuji na osobnost Jaroslava Foglara. Popisuji etapy jeho života. Všímám si ho jako významného spisovatele románů pro děti a mládež se zaměřením na jeho nejznámější knihy. Jeho dlouholeté působení jako skautského vedoucího mělo vliv na rozvoj skautingu. Vytvářel metodiku práce, která je používána dodnes. Jaroslav Foglar jako pedagog dbal na morální hodnoty, které se u něho vytvářely již v dětství a snažil se být svým přístupem k životu vzorem.

Ve čtvrté kapitole popisuji metodologii výzkumu. Stanovil jsem si cíl práce zjistit a popsat pomocí kvalitativního výzkumu zda pedagogické myšlenky Jaroslava Foglara mají stále vliv na současnou skautskou mládež. Ptal jsem se za pomoci výzkumné otázky stanovené v souladu s cílem práce. Pro získání vzorku informantů byla použita metoda záměrného výběru splňující tři kritéria. Jako metodu sběru dat jsem použil polostrukturovaný rozhovor. Jako metoda analýzy sběru dat byla použita metoda otevřeného kódování.

Z výsledků výzkumného šetření a diskuze, kterými se zabývám v páté kapitole, vyplývá, že informanti Jaroslava Foglara znají a považují jeho morální hodnoty za přínosné i pro dnešní generaci skautů.

Pro další vědeckou činnost na podobné téma doporučuji provést kvantitativní výzkum pomocí dotazníkového šetření s možností otevřených odpovědí. Respondenti by měli být členové skautských oddílů na území jednoho z krajů České republiky. Tento výzkum by pak mohl poskytnout větší možnost zveřejnění výsledků v dané populaci.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. 3. vyd. Bratislava: Public promotion, 2008, 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3.

ČELEDOVÁ, Libuše, ČVELA, Rostislav. *Výchova ke zdraví: Vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3213-8.

ČERVENKA, Jan. *Může být člověk chlapcem nadosmrti?*. Zlatý máj, 1965, vol. IX. no. 1.

DVORSKÝ, Miloš. *Mýtus zvaný Stínadla*. Praha: Zdeněk Bauer, 2010. ISBN 978-80-904272-2-8.

FOGLAR, Jaroslav. *Boj o první místo*. Ilustroval Břetislav Charwot. 7. vyd. Praha: Atos, 1990. 112 s. ISBN 80-900085-0-X.

FOGLAR, Jaroslav. *Hoši od Bobří řeky*. Praha: Olympia, 1999. ISBN 80-7033-582-3.

FOGLAR, Jaroslav. *Strach nad Bobří řekou*. Praha: Olympia, 2006. ISBN 80-7033-975-6.

FOGLAR, Jaroslav. *Záhada hlavolamu*. Praha: Olympia, 2003. ISBN 80-7033-779-6.

FOGLAR, Jaroslav. *Stínadla se bouří*. Praha: Olympia, 2005. ISBN 80-7033-869-5.

FOGLAR, Jaroslav. *Tajemství Velkého Vonta*. Praha: Olympia, 2005. ISBN 80-7033-870-9.

FOGLAR, Jaroslav. *Pod junáckou vlajkou*. Praha: Olympia, 1969.

FOGLAR, Jaroslav. *Devadesátka pokračuje*. Praha: Olympia, 1998. ISBN 80-7033-501-7.

FOGLAR, Jaroslav. *Chata v Jezerní kotlině*. Praha: Olympia, 2005. ISBN 80-7033-887-3.

FOGLAR, Jaroslav. *Jestřábe, vypravuj*. Praha: Olympia, 1998. ISBN 80-7033-503-3.

FOGLAR, Jaroslav. *Kronika hochů od Bobří řeky I. díl. Skautský rok*. Praha: Olympia, 1999. ISBN 80-7033-552-1.

FOGLAR, Jaroslav. *Kronika hochů od Bobří řeky II. díl. Tábory ve Sluneční zátocce a na Zelené říčce*. Praha: Olympia, 1999. ISBN 80-7033-552-1.

FOGLAR, Jaroslav. *Náš oddíl*. Praha: Atos, 1992. ISBN 80-85435-00-4.

FOGLAR, Jaroslav. *Historie Svorné sedmy*. Ilustroval Břetislav Charwot. 3. vyd. Praha: Atos, 1990. 88 s. ISBN 80-900085-3-4.

FOGLAR, Jaroslav. *Rychlé šípy*. Ilustroval Jan Fischer. Václav Junek. Bohumír Čermák. Marko Čermák. 1. úplné knižní vyd. Praha: Olympia, 1998. 339 s. ISBN 80-7033-530-0.

FOGLAR, Jaroslav. *Život v poklusu*. Praha: Olympia, 1997. ISBN 80-7033-482-7.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

JIRÁSEK, Ivo. *Výchova ke zdravému životnímu stylu prostřednictvím idejí (návodů) Jaroslava Foglara. Pedagogická orientace*. 2007, č. 3, s. 30-41. ISSN 1211-4669.

KASPER, Tomáš; KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2429-4.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

HANUŠ, Radek. *Zážitkové pedagogické učení*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2816-2.

HRNČÍŘ, Svatopluk. *Ostrov Uctívačů ginga: po stopách neznámých příběhů Rychlých šípů*. Praha: Ostrov, 1999. ISBN 80-86289-02-8.

HRNČÍŘ, Svatopluk. *Poklad Uctívačů ginga: tajemství neviditelného srubu*. Praha: Ostrov, 2000. ISBN 80-86289-11-7.

HRNČÍŘ, Svatopluk. *Maják Uctívačů ginga: bratrstvo ztraceného talismanu*. Praha: Ostrov, 2005. ISBN 80-86289-44-3.

KOHOUTEK, Rudolf. *Jak lze využívat díla Jaroslava Foglara v odborné poradenské práci s normálními i problémovými (difícilními) dětmi a ve zdravotnické prevenci*. Praha: In JIRÁSEK, Ivo. (ed.). *Fenomén Foglar*. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007, s. 200–205. ISBN 978-80-239-9736-1.

LOM, Miloň. *Historie českého skautingu slovem a obrazem*. Mladá Boleslav: Šebek & Pospíšil, 1990. ISBN 80-85210-01-0.

MATĚJČEK, Zdeněk; DYTRYCH, Zdeněk. *Jak a proč nás trápí děti*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-587-4.

MIKULKA, Lumír. *Causa: Jaroslav Foglar*. 1.vyd. Ostrava: Amosium servis, 1991. 143 s.

NAVRÁTIL, Stanislav; MATTIOLI, Jan. *Problémové chování dětí a mládeže*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3672-3.

NEŠPOR, Karel. *Vaše děti a návykové látky*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-515-6.

NOSEK-WINDY, Václav. *Jestřábí perutě: povídání o foglarovkách*. 1.vyd. Praha: Olympia, 1999, 236 s., [8] s.barev. obrazových příloh. ISBN 80-7033-618-8.

PÁVKOVÁ, Jiřina, et al. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PELÁNEK, Radek. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-353-6.

POKORNÝ, V.; J. TELCOVÁ a A. TOMKO. *Prevence sociálně patologických jevů, manuál praxe*. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. ISBN 80-86568-04-0.

POLÁK, Jiří. *Poselství žlutého kvítku: s dvojicí Foglar-Bureš nezvykle otevřeně o věcech čtenářského zájmu, o lidech a životě vůbec*. Praha: Olympia, 2003. ISBN 80-7033-791-5.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

SOJÁK, Petr. *Osobnostní kompetence sociálního pedagoga se zaměřením na volný čas*. In ČECH, Tomáš. (ed.). *Výchova a volný čas 2*. Brno: MSD, 2007, s. 133–137. ISBN 978-80-86633-97-8.

SPOUSTA, Vladimír. *Proměny funkcí volného času v závislosti na věku*. In ČECH, Tomáš. (ed.). *Výchova a volný čas 2*. Brno: MSD, 2007, s. 47–53. ISBN 978-80-86633-97-8.

SVOBODA, Milan. *Hledání zaváté stezky: příspěvek k dějinám českého skautingu*. Praha: Leprez, 1994. ISBN 80-900821-8-1.

STEJSKAL, Václav. *Jaroslav Foglar aneb výchova snadno a rychle*. Zlatý máj, 1964, vol. XIII. no. 5.

STRÁNSKÝ, Jiří. *Vzpomínky na pobyt Jestřába v Thomayerově nemocnici*. In HOJER, Jindřich., ČERVENÝ, Václav. (ed.). *Jestřábe, díky Jaroslavu Foglarovi Hoši od Bobří řeky a přátelé*. Praha: Ostrov, 2000, s. 168–174. ISBN 80-86289-12-5.

SYROVÁTKA, Oldřich. *Ještě k závěru foglarovské diskuse*. Zlatý máj, 1965, vol. IX. no. 1.

ŠTĚPÁNKOVÁ, Miroslava. *Morálka a svědomí v pojetí adolescentů*. In SMÉKAL, Vladimír., MACEK, Petr. (ed.). *Utváření a vývoj osobnosti psychologické, sociální a pedagogické aspekty*. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 163–172. ISBN 80-85947-83-8.

STRAUSS, Anselm; CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999, 228 s. ISBN 80-85834-60-X.

ŠANTORA, Roman, et al. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák-Svaz Skautů a Skautek ČR, 2012. ISBN 978-80-86825-72-4.

ŠVARŤÍČEK, Roman, et al. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

VELINSKÝ, Jaroslav. *Poslední tajemství Jana T.* Praha: Basset, 2003. ISBN 80-7340-011-1.

WROCZYNSKI, Ryszard. *Sociálna pedagogika*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľství, 1968.

ZACHARIÁŠ, Jiří. *Městská stanice mladých turistů Praha-noční můra Jaroslava Foglara*. In JIRÁSEK, Ivo. (ed.). *Fenomén Foglar*. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2007, s. 88–101. ISBN 978-80-239-9736-1.

ZAPLETAL, Miloš. *Záhady a tajemství Jaroslava Foglara*. Praha: Knižní klub, 2007. ISBN 978-80-242-1902-8.

ŽUMÁROVÁ, Monika. *Životní styl a jeho utváření*. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. *Člověk- prostředí- výchova: K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

Elektronické zdroje:

Junák- český skaut. Pro rodiče program. [online]. c2016 [cit. 2016-01-02]. Dostupné z : <http://www.skaut.cz/skauting/pro-rodice/program>

MŠMT. Koncepce podpory mládeže. [online]. c2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mladez/narodni-strategie-pro-mladez>

Sdružení přátel Jaroslava Foglara. Jaroslav Foglar. [online]. c2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.spjf.cz/jaroslav-foglar>

Stanovy Junák- český skaut. [online]. c2016 [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://krizovatka.skaut.cz/dokumenty/file/114-stanovy-junaka-podepsane?autologin=1>

Typy outdoorových akcí. [online]. c2016 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://adm.jinsoft.cz/GetFile.ashx?File=11-Slovnicek-pojmu.pdf>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Charakteristika informantů	43
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

- P I. Informovaný souhlas informanta
- P II. Ukázka tazatelských otázek

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS INFORMANTA

1. Vysvětlení účelu výzkumu - tento výzkum bude součástí bakalářské práce
Pedagogika Jaroslava Foglara a obecně skautingu - zpracovává Tomáš Chovanec
2. Doba trvání výzkumu je přibližně 20 minut, později bude následovat zpracování
výsledků do bakalářské práce.
3. Tazatel nebude zveřejňovat výsledky mimo svoji bakalářskou práci bez souhlasu
informanta.
4. Kdykoliv může informant svůj souhlas s účastí na tomto výzkumu odvolat.

Souhlasím s účastí na rozhovoru a možností zpracování do bakalářské práce
Pedagogika Jaroslava Foglara a obecně skautingu.

.....
podpis informanta

PŘÍLOHA P II: OTÁZKY KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

Obecné identifikační otázky: věk, pohlaví, délka členství, počet táborů

Tazatelské otázky:

1. Kdo to byl Jaroslav Foglar? Jak ho vnímáte?
2. Vyjmenujte aspoň 2 postavy z děl Jaroslava Foglara a řekněte, v jakém díle se vyskytují a proč vás tyto postavy zaujaly?
3. Jak by se podle vás měl chovat skaut a proč?
4. Snažíte se vždy chovat podle skautských hodnot?
5. Jste hrdý na to, že jste skaut a proč?
6. Co pro vás znamená odvaha?
7. Co pro vás znamená rytířskost?
8. Co pro vás znamená čest?
9. Co pro vás znamená hrdinství?
10. Co pro vás znamená kamarádství?
11. Co pro vás znamená slušnost?
12. Co pro vás znamená cílevědomost?
13. Co pro vás znamená dodržovat pravidla?
14. Kdo je pro vás vzor slušného chování v knihách Jaroslava Foglara a proč?
(Myslíte si, že tyto hodnoty, které jsou mimo jiné hodnotami postav z děl Jaroslava Foglara, mají pro dnešní mladou generaci skautů smysl a proč?)